

53-ik sz. Decemb. 31. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — ..
negyedévre	1 frt 50 ..

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Ghyczy Kálmán.“ — „Régi dalaim közül.“
Tóth Endréről. — „Kalandja déloroszországi sivatagon.“
Zilahy Imréről. — „Szibériai képek.“ — „Jégkereskedés az
 Egyesült-Államokban.“ Közli: *Konkoly Dezso.* — „Báthori
 István erdélyi fejedelem s lengyel király sирemléke a krakkói
 vártemplomban.“ Közli: *Myskovszky Viktor.* — „Békés-
 gyulai táj.“ — „Mit hittek a régi tudósok?“ közli: *Varga
 Vilmos.* — „A kínai théáról.“ *Dr. Wienertől.* — „Régi ma-

gyar levelek.“ Közli: *Nyárfi K.* — „Egy hét története.“ *Vad-
 nay Károlytól.* — Ujdonságok. — Vegyes közlemények. —
 Irodalom. — Nemz. színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Ghyczy Kálmán.“ — „Medvefalca Berezovban.“
 — „Iramszarvasok.“ — „Báthory István lengyel király sir-
 emléke.“ (Myskovszky V. eredetije után rajz. *Haske.*) —
 „Alföldi kép Gyula vidékéről.“ (Zombory G. eredetije után
 rajz. *Kelety G.*) — Képtalány.

Vegyes közlemények.

— (*A washingtoni képviselőház.*) Mindenki tudja, mennyire különbözik az északamerikai törvényhozás szelleme az európaiakétól. Arról is fogalmunk lehet, mily eltérő a miénktől a modor, melyben az ifjú állam korlátot nem tűrő tagjai a rájuk bízott tisztet teljesítik; — de kevesen ismerhetik a washingtoni kapitólium nagy termét oly állapotában, mikor a képviselők tizenhárom-tizennégy órai zajos ülés után csemegetermek, vendéglők, osztrigalebujok és éttermekbe vagy szállásaikra széledtek. A mi országgyűlési disztermeink ülés után is diszterme, vagy legalább nincsenek kellemetlen háttással a látogatóra, ki szivdobogva jő a szentelt hajlékot megtekinteni. — Nem így a washingtoni. Ha néhány száz ember egész napon át aránylag szűk helyen dohányt rágott, képzelhetjük a padlózat tisztátalanságát, kivált ha hozzá gondoljuk azon sajátos ügyességet és fesztelenséget, melylyel az amerikaiak a dohány-nedvtől magukat megszabadítani szokták. A sikos kockatalajon temérdek szivardarab, egész halmok narancs és ananászhejéből, dió és barackmagvak, óriási tengeri rákok kiszitt ollói, mindenféle halhulladékok, tört pálínkás üvegek, üres bonbondobozok, szétszórt whist-kártyák, takarvány- (enveloppe) papirdarabok, sakkalakok, tintás üvegek, gyufa, papír és írószerek hevernek szerteszéjjel. A zürzavart a felforgatott asztalok és székek növelik, mutatván: mily mohósággal rohantak szét az igen tiszteletre méltó képviselők. Inkább hinné az ember, hogy tatárjárás ment itt keresztül, mint hogy azon nagyhirű testület tanácskozott, melynek munkálatait a törvényhozás mintaképének szoktuk tekinteni. Természetesen óriási munka lehet, a nagy pusztitást, melynek nyomai a roppant teremben látszanak, hirtelen egy eltávolítani, hogy a hon atyái pár óra múlva ismét méltóságukhoz illően tanácskozhassanak benne. E feladat valóban sokáig komoly megfontolásnak képezte tárgyát, és közel voltak hozzá, hogy a képviselőház üléseire még egy másik termét építsenek, midőn egy találékony yankee gyakorlati ötlettel segített a bajon. Tanácsára Herkulest vették mintaképül, a mint Augias istállóját kitisztította, s ámbár nem vezették a Potomac sárga hullámain a termen keresztül, legalább elmés szerkezetű készülékkel lehetővé tették, hogy egy perc alatt vízben álljon. Alig rohant tehát az utolsó „nagyon tiszteletre méltó“ tova, mindenfelől felszogatnak ajtó ablakot, s míg ezeken jótékony, fris lég tolu be, két roppant nagyságu guttapercha tömlő tiszta víz alá meríti a padlózatot. A fesztelenség nyomai e herkulesi módon gyorsan és könny-

nyen elsöpörtetnek, és néhány óra múlva ismét comfortabel helyiségen gyűlhetnek össze a képviselők, hogy szóvirágokat szórjanak, eszmehombákat lövöldözzenek szét, és hozzák ama törvényeket, melyekre a rosztat ó-világ nem egy népe irigységgel tekinthet.

— (*Johnson elnök élete*) nem csak fényes, hanem fáradságos is. Reggel hat órakor kel föl ágyából s azonnal átolvassa a hirlapokat, mi körülbelül másfél órát vesz igénybe; ezután reggeliz, melynek végeztével irodájába megy, hol nagyon sok elintézni való vár reá. Folyamodványok, kérvények borítják asztalát, melyek száma naponkint 200-ra megy. Most ezeket kell átolvasni, s az elnök nagy türelemmel végig is fut rajtok és titkárával mindenikre feleletet írat. Ezalatt az előszoba a kihallgatásra várakozókkal van tele, kik türelmetlenül lesik bebocsátásukat; a nők legkövetelőbbek és a legtürelmetlenebbek. Kérelmező kérelmező után jő, s az elnök ez eleven folyamodványokat is türelmesen végighallgatja. Hogy azonban mielőbb véget érjen a panaszosok sora, föl kell nyitítani egyszerre a terem ajtait, melyen a kérelmezők úgy tolongnak, mint a színházba, ha közkedvességü darabot játszanak. Johnson röviden kihallgatja a kérelmezőket, mindeniknek válaszol valamit, mit három gyorsiró azonnal följegyez. A kérelmezők tömegét leginkább a közelebbi polgárháboruban megsebesültek vagy elhunytak és számüzöttek rokonai, gyermekei szaporítják. 4 óráig tart a kihallgatás, mikor az elnök ebédelni megy. Az ebéd körüli időre is esik elég elfoglaltatás; sokan saját szobáiban keresik föl. Esti 11 órakor vonul nyugalomra. E mindennapi terhes munkákat szaporítja még a külföldi követek kihallgatása, panasza, és sok oly ügy, melyeket elkerülhetlenül fontosaknak találnak az elnökkel közölni.

— (*A párisi egyetemből több tanuló,*) kik a lütichi congressusban részt vettek, kizárattott. Vétésőket a „Moniteur“ a következőkben sorolja elő: Némelyek beszennyezék Franciaország lobogóját s a rémuralom vörös zászlóját emelék ki; mások kigunyolák a vallást és azon alapelveket, melyeken a társadalom nyugszik; többen polgárháborura való lázításról, valamennyien pedig hazájuk kormányának szóval és tettel megbántásáról vádoltnak. Egyik közülök, bizonyos Ray nevű, föl-hívta a népeket, hogy a vörös zászló alatt az elnyomott nemzetiségek segélyére siessenek; egy másik, Regnard, azon elvet fejtegeté, hogy „választani

Első évi folyam.

53. szám.

December 31. 1865.

G h y e z y K á l m á n.

Midőn lapunk e számát szerkesztjük, az ó-év a mulandóság homályába visszalép, de eredményei áthúzódznak a jövőbe. E ténynek okvetlenül

eszünkbe kellett jutnia, midőn lapunk jelen évfolyama utolsó számában Ghyezy Kálmán arcképét óhajtjuk bemutatni az olvasónak, mert ő is, miként az ó-év, csak az imént lépett vissza, midőn az ország képviselőinek egyik része őt akarta az elnökségre kijelölni; azonban a multban tanusított működésének eredményei nála is áthúzódznak a jövőbe, tanulságul: mily erélyt, higgadtságot, józan ítéletet, gyors fel fogást, tömör rövidséget, méltányosságot és ildomoságot kell annak kifejtetni tudnia, ki elnöki székében egy nagy ország minden pártjának esztatlan bizalmát s be-

czülését óhajtja kiérdemelni, miként kiérdemelte azt 1861-ben ő.

Assa- és jablonezkürthi Ghyezy Kálmán (mert

e néven más család is létezik) 1808. febr. 12-kén Komáromban született. Neveltetése a jogi pályára készítette őt elő, s bárha magasra törő vágyainál fogva az ügyvédségtől korán búcsút vett, a neki szánt pályán mindvégig megmaradt. Működését meggyében kezdette meg, hol a közbizalom már 1843-ban országgyűlési követté s ugyanazon évben első alispánná emelte; később a kormány figyelmét is felköltötte maga iránt, mely őt

Ghyezy Kálmán.

1847-dik évben személynöki, majd nádori ítélőmesterré nevezte ki; a következő évben pedig Deák Ferenc miniszteriumában az állami

1847-dik évben személynöki, majd nádori ítélőmesterré nevezte ki; a következő évben pedig Deák Ferenc miniszteriumában az állami

titkárságot vállalta el, melylyel akkor megkínáltatott.

Több ismerősünk van, kik Ghyecy Kálmán mellett vagy a megyében, vagy a legfőbb törvényhatóságnál működési idején gyakorlaton valának, s ezek benne ma is a legszeretreméltóbb férfit, a művelt s oktadni kész főnököt, a szilárd hazafit s kitünő törvénytudóst becsülik, mely nemes tulajdonait azóta már az egész ország ösméri és tiszteli.

Ghyecy Kálmán 1848. után a politikai pályáról visszavonult, a tarthatlan rendszerek változával azonban 1861-ben megyéje egyik választókerületének szavazata képviselővé, az ország képviselőinek bizalma pedig elnökké választotta.

A „Vasárnapi Ujság“ négy év előtt többek közt így irt: „Az 1861-diki országgyűlés képviselőháza egyhangulag Ghyecy Kálmánt választá meg elnökül, kinek örömkönyekig megindulva adta át az elnöki széket a ház korelnöke, a dicsőemlékezeti Palóczy László, s úgy hisszük, nem sértheti senkit nemzetgyűlésünk legjelesbjei közül is azon nyílt állításunk, hogy — főkép az ismert körülmények közt, jobb választást nem is tehettek volna.“

S ezen nézet általános volt, mit különben az egyhangu választás is igazolt.

Midőn Schmerlingnek öt évig tartott szerencsétlen s a nemzetek szellemi, anyagi életét lenyűgözött kísérlete után a felséges Uralkodó magas igazságérzete visszaállította az önkényt föl nem adáson kívül soha meg nem szűnhető jogfolytonosságot, s az összehívott országgyűlés főfeladatául a magyar birodalomnak az osztrák birodalommal közös ügyei megállapítását s azok elintézése módjának meghatározását tűzte ki.

Előre látható volt, hogy az országgyűlésen épen e pontok azok, melyek körül a nézetkülönbségek pártokat fognak képezni, s ha a határozati pártok úgy, miként az 1861-ben létezett, ma már alig van értelme s így létele, mégis — már az országgyűlési discussiók megkezdése előtt — észrevehetni az élesen szétváló pártszinezeteket, melyek e két elv körül látszanak csoportosulni, melyek egyike: „Hogy a birodalom érdekeinek minden más tekin-

tetek alája rendeltessenek“ s másika: „Hogy Magyarország eskük által is szentesített törvényes érdekei a birodalom érdekeivel nem ellenkezhetnek s hogy ez érdekek kölcsönösen kiegyeztetendők, de egymásnak alája nem rendelkezhetők.“

Midőn követjelöltjeink programjaikat kibocsáták, pártállásuk szerint a főtebb idézett elveket irták körül több vagy kevesebb szabatosággal s a politikai körökben úgy mint a nagyobbkörű olvasóközönség előtt nagy hatást gerjesztett, midőn a képviselőház 1861-dikei elnöke, Ghyecy Kálmán, ki tiszténél fogva a tanácskozások és vitatkozások alkalmával akkor minden pártnézetet nyíltan elfojtott magában, — most komáromi választói előtt úgy nyilatkozott, hogy közjogi viszonyaink megoldását amaz elvek utóbbika szerint hiszi csak megoldhatóknak.

Ez lehetett oka, hogy az ellenkező nézet védői (kik különben könnyen föltalálhatják azon utat, mely a másik nézettel való kiegyezésre vezethet), még a választások folyama alatt értekezést tartottak a fölött, hogy a politikai hitvallását oly kétségbevonhatlan szavakban kifejezett Ghyecy Kálmán helyett más elnökjelölről gondoskodjanak s ekkor állapodtak meg Szentiványiban; azonban bárha úgy látszott, hogy Ghyecy a most megnyílt országgyűlésen nem annyira csak tanácskozásokat vezető elnöki, tehát szenvedőleges szerepet óhajtott játszani, hanem élesen markirozott politikai hitvallásából következtetve, a vitákban nagyon is cselekvőleg akar föllépni, mindazáltal pártja az ő elnöki kijelöléséről nem igen akart lemondani, miután Ghyecyről már négy év előtt is így irtak: „Úgy hisszük, nem sérthet senkit nemzetgyűlésünk legjelesbjei közül is azon nyílt állításunk, hogy (Ghyeczynél) jobb választást nem is tehettek volna.“

De Ghyecy, nehogy az ő neve szakadásra szolgáljon alkalmul akkor, midőn a függő közjogi kérdések megoldásánál egyetértésre van szükség, önkényt lemondott elnökké jelöltetéséről, bár még így is többen szavaztak reá. Oly lemondás volt ez tőle, mondja egyik írónk, mely magasabbra emeli őt, mint minden tisztség és kitüntetés. —y. —r

Régi dalaim közül.

Szálltak a madarak,
Mentek messze, messze,
Csendes őszi tájak
Fény-ködébe veszve. . .
Tekintetem bánat,
Keblem sóhajlás volt:
Válni, mindig válni!
Át — meg' visszaszállni
A szomorú távont!!

Azután a lombok
Hullottak a fákrul,
Árva fuvalmakat
Öltve szegett szárnyul . . .
S ezek örömtelen
Temetkez földre,
A bus mulandóság
Mulhatatlan sorsát
Lebbentvén előmbé! .

Majd a virágsereg
Tünt el, mint egy álom,
Fölszedve sátorát
Titkos tündérszárnyon . . .
S merengő szememben
Keblem fájdalmában
Forró könyveseppe égett
Ennyi veszteségnek
Tükördarabjával! —

Végre, Ő hagyott el :
Dala a madárnak . . .
Lomberdők tündére . . .
Feje a virágnak . . !
Szivem örök álma . . .
Késő ébredésem . . ;
Ki nélkül az élet
Nekem örök tél lett,
Gyászos, a mig élelem!!!

Tóth Endre.

Kaland a dél-oroszországi sivatagon.

(Turgeneff-től.)

(Vége.)

A zivatar csillapult, de a hó még erősen hullott. A kozák az országútra taszította a szánkát, s megmutatta az irányt. „Csak menj egyenesen, atyuskám! megsegít az isten. Az ut épen oda visz.“ E szavak után szerencsés utat kívánt.

A feltornyosult havon nagy bajjal vergődünk keresztül; a zivatar ismét üvöltetni kezdett, de a meleg szobában kapott erő még folyvást tartott. Két órai menés után világosság mérült fel; nyitott kapun át bementünk, előttünk nagy, egyemeletes ház mutatkozott, melynek végéhez két kis pavilon volt ragasztva; célnál valánk.

A házi ur, Gregor Petrovics, nagy barátsággal fogadott. Régebben találkoztam volt még egyszer vele, Poltawánál; jól esett, hogy régi ismerős gyanánt fogad. Derék, katonás kinézésű ember volt. Sokáig volt tiszt, aztán elvett egy nőt, kinek másfél ezer lélek *) jutott osztályrészül. Petrovics uramnak azonban meglehetősen rossz hire volt, bár senki sem tudott reá bizonyítani semmit. Volt arcán valami gonosz, alattomos vonás.

Régeje már, senki sem látta feleségét; azt mondták, nagyon beteg, és Gregor Petrovics az oka szenvedéseinek; de, hogy mi baja, senki sem tudta.

Gyorsan levettem bundámat, s egy kis toalettet tartva — a salonba siettem. Jól megterhelt asztal mellett, melyen már vidáman sustorgott a thea-kanna, egy kis társaság volt összegyűlve. A karszékben kényelmesen nyújtózkodott egy kövér asszonyosság, és papír-szivart füstölt; két férfi pedig a házi urral együtt hosszú csibukkókból hatalmas füstfelleget fűtt ki. Egyik közülök, egy kised, alárendelt ur, széles, szivacs-kinézésű arccal, két szürke, ravasz szemével, a kertületi orvos volt. Betegyet látogatni jött, s a rossz idő miatt itt maradt éjszakára. A másik egy 50 lélekből álló birtok

gazdája és a család tanácsadója. Természetesen el kellett beszélnem élményemet; az orvos és a tanácsadó kaptak az alkalman, hogy ezer hasonló eset előadásával mulattathassák a kövér asszonyosságot. A hely a thea-kanna mögött még mind üresen állott.

— De hát hol van már ma az a Masa? — kiáltott a házi ur, „ideje volna theát innunk.“

E percben a szemközt álló ajtó megnyilt s belépett egy fekete ruhás, karesu, de kitölt és erőteljes testalkatu leány.

— Maria Iwanowna, cousine-om! — mondá a házi ur, felém fordulva; „fiess Masa, vendégünk átfázott és theázni akar.“

Maria Iwanowna könnyedén meghajolt, és szótlanul látott a thea-készlet ügyeihez.

Minél tovább néztem ez ifju hölgyet, annál titokszerűbb érzés lepett meg. Szabálytalan, de mégis szép arcát márványfehérség fődte, mit a gazdag fekete haj még jobban kiemelt; finom ajkai szigorun voltak összeszorítva, mintha valami titkot erőszakkal akarna lefojtani. A sötétszürke szemek részvétlenül pillantottak előre; egész kifejezésében mondhatatlan fájdalom s egyszersmint vas akaratörő tükröződött.

— Te a pavillonban voltál! hogy van a beteg? — kérdé Gregor Petrovics.

— Roszul! — felelé Maria Iwanowna. Hangja mély és zöngelmes volt, de nyomaték nélküli. A nagybátya és az unokahug között bizonyos ellenszenvet észleltem

— Persze, így van ez már régóta, s még sincs vége, — mondá a kövér hölgy; bárcsak magához szólítná a jó isten! Valóságos szerencse volna önre nézve, Gregor Petrovics. Ön még most van legszebb éveiben, és még igen szép házasságot tehetne!

— Igen, — vélte Gregor Petrovics, — az valódi

*) Jobbágy.

szerencsétlenség, mikor az ember sem élni, sem meghalni nem akar.

— S ha nem szabad élnie! — mondá Maria Iwanowna.

Nem foghattam fel e szavak értelmét, de Gregor Petrovics kétségkívül nagyon elértette, mert dühös szemet vetett reá; e pillanatban előttem több nek, mint visszataszítónak tűnt fel.

A beszéd más tárgyakra tért. Midőn theacsészenket megtöltötte, Mária fölállott, halkán meghajtotta magát, s szóltalanul eltávozott.

— Milyen alkalmatlan lett, — mondá a kövér asszony.

— A biz a! — kiáltott Petrovics, — el kell távoznia házamból és pedig minél előbb. De vendégünk fá-

kasan üldözte őket; végre pillantásaik találkoztak . . . mintha villanyos ütést éreztem volna, hirtelen fölrezzentem; borzasztó kiáltás ütődött füleimhez. Honnan jöhetett? ki kiálthatott itt? A szél összerázta az ablakokat, — kétségkívül az álom szedett reá.

Kezdtém ismét elaludni; újból ugyanazon kiáltás ébresztett föl. Ekkor már világosan kivehettem; borzasztó, elfojtott sikoltás volt ez, minőt csak halálos aggodalom szül. Asszonykebelből kellett jönie. Akaratlanul összerázkodtam, feszülten figyelmezttem, de semmit sem vehettem ki, csak a vész üvöltését. Ismét csalódtam tehát? Lassankint megnyugodtam; az álom újból érvényesítette jogait.

Medvefalka Berezovban. (A „Szibíriai képek“-hez.)

radt, meg fogom mutatni önnek szobáját.

— Vehette észre unokanővérem csodálatos természetét, — mondá menetközben; — ilyen ő már régóta. Szerencsétlen szerelme miatt van az egész. De itt van szobája. Ennyi fáradság után bizonyosan jól fog aludni.

Annyira ki voltam fáradva, hogy napi törődésem után a meleg ágy kellemét csak egy kevés ideig élvezhettem. Az álom csakhamar erőt vett rajtam. Álomom a nap eseményeit rajzolta előmbe. Szánkán ültem, zivatar közepette; mindenféle kísértet táncolt körültem, szilaj erővel; észrevettem a többek közt Gregor Petrovicsot, a mint a kövér asszonysággal a sötét éjben lázasan kerengett. Egy hóalak égő, sötétszürke szemmel kísérte, és nya-

Midőn fölbredtem, Makar állott ágyam előtt „Hála istennek“ — mondá — „a vész elült, és mi tovább utazhatunk. Nem jó itt nekünk, — tevé hozzá, — Gregor Petrovics felesége az éjszaka meghalt. Jaj uram, mit láttam én! Sohasem felejttem el. Itt aludtam a folyosón, a ház ajtójához közel. Valami gyertyafény fölébresztett; Gregor Petrovics volt: végigment a tornácra, s be a pavilonba; ugyan esunya képe volt! Azután ismét jött a gyertya; felér asszony, hosszú fekete hajjal jött vissza ugyanazon uton. Ha! épen úgy nézett ki, mint valami halott. Zörgetett az ajtón, melyen bent az ur; de schogy sem tudta kinyitni. Azután elkezdett reszketni: majd kiesett a gyertyatartó kezei közül; fekete szeméi kimeredtek, és bor-

zasztóan fénylettek. Akkor kétszer egymásután nagyot sikoltott; a hideg végigfut a hátamon, ha reá gondolok, mikor ismét ott előttem vissza tángorgott. Bárcsak messze volnánk innen.“

Gyorsan felöltöztem, és a nagy terembe léptem. A társaság ismét theánál ült, mint tegnap este; Mária Iwánowna ott ült a füstölő kanna mögött, s a kiosztással foglalatoskodott. Tekintete semmi változást nem árult el, csak idegei látszottak szigorubbaknak, s ajkai összevonultabbaknak.

— Az isten szegény feleségemet végre feloldotta sok szenvedéseitől, — mondá nekem Gregor

évig szenvedett örültségben, s időnkint rohamai voltak. Az éjjel ily rohama alatt önéletének, míg megakadályozhattuk volna, végett vetett. Isten bocsássa meg bűneit.“

Mária tekintete e szavak alatt borzasztó kifejezést öltött; vonásai kidagadtak, szeme rémesen ült ki. Mint egy tigris, úgy rohant nagybátyjára, s azt kiáltotta: „Hazudol!“ és élettelenül rogyott le.

— Ő megőrült! — mondá az orvos, ravasz tekintetét vetvén Gregor Petrovicsra; „gyógyintézetbe kell őt vinni.“

¶ Nagyot leheltem, mikor szánkámon tudhattam

Iram-szarvasok. (A „Szibíriai képek“-hez.)

Petrovics oly hangon, mely a megindulást és fájdalomt nagyon silányul tettette. „Több mint egy magamat és a szerencsétlenség házát hátam mögött hagytam.

Zilahy Imre.

S z i b é r i a i k é p e k .

(Felinszky varsói érsek anyja. — Egy száműzött lengyel nő. — Berezov. — Az iramszarvas. — Medve farka. — Az osztyákok vadászata medvékre.)

A politikai lapok olvasói még talán élénken emlékeznek az utóbbi lengyel fölkelésre s azt az követt szomorú eseményekre.

Ekkor neveztetett ki varsói érseki helytartóvá

Felinszky, kit közelebb Oroszország belsejébe száműztek. A Felinszky-család nevezetes szerepet játszik Lengyelország forradalmaiban. A most nevezett érseki helytartó édes anyja, Felinszka Éva,

mint lelkes lengyel nő honszeretete s izgatásai miatt családjától 1838-ban elszakítatva, Szibéria belsejébe hurcoltatott s Berezovban, az osztyákok (a magyarok ez állítólagos rokonai) székhelyén 1859-ig kellett száműzetésben élnie.

A művelt nő elszigeteltségében tapasztalatai feljegyzésével keresett enyhülést, szórakozást. Igen tanulságos naplóját Chodzko Olympia asszonyság tette közzé két év előtt, francia nyelven.

Ebből adjuk alábbi közlésünket, s igen jellemző rajzunkat.

Berezov vidékének főkincse, legnagyobb gazdagsága, táplálója, ruházója, igavonója az iram-szarvas. Ez állatról annyi mindenfélét irtak össze, hogy egy élő szemtanu közlése róla mindenestre érdekes lehet.

Halljuk magát szerzőnőt, ki így szól: „1859. october 5. Itt négy óraker d. u. már tökéletes éj-jel van s a hideg e napon 30 R. fokig emelkedett. Berezov egyik lakosa hozzánk jött szánkójával s sétára-hitt. Örömmel fogadtuk meghívását.

A szánba természetesen iramok voltak fogva. Ez állat kétéves tinó nagyságu s ehhez patájá szája s orra alkatát tekintve hasonlít is; teste egyéb része emlékeztet az özre, csakhogy lábszárai ezénél karcsubbak, finomabbak; agancsai a szarvasénál sokkal hosszabbak s bőre fehér és rozsdaszin közt váltakozik, vagyis e két szín vegyülke. Mozdulataiban kecses s ügetése könnyed. Agancsait minden évben elhullatja, de azok újból megnőnek, s minden évben egy-egy ággal szaporodnak. Midőn az iram agancsait (szarvait) elhullatja, gyöngékedővé s munkára alkalmatlanná válik.

A szánokat *nárkolenak* hívják s azok elé rendszeren három iramot fognak, kettőt a szán elé, egyet pedig a hátulsó kettő elé, mint azt képünkön láthatni; mindegyik állat csak egy istránggal van a szánhoz erősítve s ez nem oldalukon, hanem hasuk alatt fut végig; kantárszárul csak egy-egy szál kötél szolgál, melynek egyik vége az iram agancsához van erősítve; a kocsis ostor helyett végén vasalt két rőf hosszú kampós botot tart kezében s ezzel állítja meg a fogatot. Az iram lába oly könnyű, annyira biztos, hogy a havon végigszáguldván, abba soha sem sűpped belé.

Futásának gyorsasága mesés; a legmeredekebb kapaszkodókon föl s le villám sebességgel vágtnak keresztül s a legszedítőbb ereszkedőn egyszerre megállíthatni őket.

Kocsisuk e szegény állatok táplálásáról nem gondoskodik; a hó alól kikapart mohán élődnek;

ha éheznek, szánjuktól eltávoznak s kedvenc korcsnövényüket keresgélnek, s ha jól laktak vele, hívás nélkül is eljönnek, folytatni futásukat. Az iram bátor s a fáradságtól nem ijed meg; 5–6 mértföldet minden pihenés nélkül egy folytában vágtnak, s ha erejét fogytán érzi, a hóra heveredik, kissé megpihen, s száguldását az elébbi buzgalommal folytatja; de ha valami durva kocsis még akkor is futásra akarja kényszeríteni, midőn pihenésre van szüksége, ily esetben az iram makacsul ellenszegül s hamarább hagyja magát megölni, hogysen engedelmeskedjék. Hasonlót mondanak a szánba fogott kutyákról, melyeket dél-keleti Szibériában használnak.

Az iram nem türi el a meleget, s azért már april havában az örökhóval fedett Uralhegység felé vándorol. Gazdáik ilyenkor bizonyos jellel különböztetik meg őket a másokétól, s aztán isten nevében elbocsátják, de a hü állatok a tél közelmegécekor — mint nálunk házi fecskéink — ismét visszatérnek.

Itt az iram bőrét nagy becsben tartják, s különböző módon használják; husa igen tápláló, s nyelvét az inyencek nagyon szeretik; ez oly étel, mely Szent-Pétervár, Moszkva és Tobolszk lakomázó asztalairól soha sem hiányozhatik.

Más nevezetessége ezen vidéknek — Felinszka szerint — a szürke medve. Különös látványul szolgált neki Berezovban, midőn az ablakon kitekintve, egész falkánként — mint birkákat — látta e bozontos állatokat bozontos osztyák, szamojéd vagy kalmuk emberek által vásárra tereltetni. Egyik képünk ilyen jelenetet állít elénk.

Az osztyákok a szürke medvére igen egyszerű módon vadásznak; nyomaikból kilesik az anyamedve tartózkodási helyét s midőn rábukkantak, kövek vagy galyak dobálásával támadásra, meggyöngye bocsai védelmére ingerlik. Az anyamedve ilyenkor két lábra állva fölegyenesedik s rettenetes karmaival rá akarja magát vetni ellenségére, az elszánt osztyák azonban e pillanatban neki rohan s biztos döféssel kését szügyébe meríti.

Ily vadászat után a zsákmány elég gazdag, mert az elejtett öreg medve bőrét öltözetül, vagy szőnyegül használhatni, sőt Tobolszk avagy Irkucsk vásárain eladhatni; husát frissiben s füstölve is eledelül használják, az apró bocsokat pedig fölnevelik s mint bárányokat vásárra hajtják, hol talán majd medve-táncoltatók s állatsereglet-tulajdonosok kezeibe kerülnek, vagy a hosszú tél insége-sebb napjaiban vágóhidra hurcoltatva, eledelül felhasználtnak.

Jégkereskedés az Egyesült-Államokban.

Mig a jég Európában kevés kivétellel még mindig fényezés tárgya, melylyel csak a vagyonos osztály, és ez is csak nagy korlátoltsággal él, Amerikában már hasznos, nélkülözhetlen szükségletté vált. Az oleo árak következtében, melyekért a jeget adják, nemcsak a mészárosok, vendéglősök, cukrászok és halkereskedők használják általánosan, hanem minden polgári háztartás kap a meleg évszakban naponta bizonyos mennyiségű jeget melyet ép úgy mint nálunk a tejet és nagyobb városokban a vizet, a házba hordanak. Reggeli hat órától kezdve amerikai városokban szakadatlanul látni a jegesszekereket ide s tova hurcoltatni, a házak előtt megállani és kíváncsian szerint egy vagy több jégdarabot lerakni.

Valamint az amerikai háztartások a jeget a készletek megőrzésére és eltartására használják, úgy annak hasonló célra való használata a hajózásra nézve jelentékeny előnynyé vált. A tengerentuli gőzhajók, szintugy az angol, mint az amerikai vonalon, utazási készleteik eltartására szükséges mennyiségű jeget mindig vesznek hajóikra. Hasonló eljárást tart szem előtt sok vitorlás hajó is, nevezetesen olyanok, melyek utasokat szállítanak, ez által elkerülve azon nagy kellemetlenséget, hogy élő állatokat vigyenek magukkal, melyeket az átkelés alatt le kellene vágniok.

A jég ára évről évre változik, a szerint a mint a tél jégben gazdagabb vagy szegényebb volt, azonban mindig mérsékelt marad. Mintegy 10—12 évvel ezelőtt egy élelmes kereskedő Bostonban azon gondolatra jött, hogy hajókon jeget szállít Amerika déli részeibe. Az üzlet sikerült, példája több oldalról követésre talált és most Bostonban több, kizárólag jégkereskedéssel foglalkozó kereskedő van. A városok közelében fekvő tavak, mint pl. Fresh Pound, Spy, Nyham sat. kiválólag alkalmas fekvésű helyek gyanánt tekintetnek a jégzsüretre nézve, mint a jég összegyűjtését nevezik. A Fresh Pound partja el van borítva jégcsürrökkel vagy jégpinecékkel, a jég felhalmozására

készítve. E jégcsürrök rendszeren fából vannak, ritkábban téglából építve, 100—200 láb hosszúak és kiterjedésüknek megfelelő szélességűek. Egy ily házba mintegy 300,000 tonna jég fér.

A jég összegyűjtésére legalkalmasabb hónap december és január, midőn az eltartásra szükséges 9—20 hüvelyk vastagságot elérte.

Miután a tapasztalás megmutatta, hogy a jég jobban eláll, ha nagyobb darabokban halmoztatik egymásra, 4—5 négyzetlábnyi táblákban vágják ki a folyókból. Hogy a készletet a meleg évszak alatt a mennyire lehet a külső lég befolyásától oltalmazzák, a jeget nem halmozzák szorosan a falakhoz, hanem folyósót hagynak közte, melyet szénnel, fűrészporrall, gyaluforgácsal, csereszakal s több effélével töltenek meg.

A Bostonban fölemésztett jég az 1847-dik évben 25,000 tonnára ment, 1854-ben 60,000 tonnára. Hasonló mérvben emelkedett a jégkereskedés is, mert míg 1852-ben 4,352 tonna jég szállítottott hajókra, 1854-ben már 156,540 tonna, oly szám-arány, mely mintegy irányadó lehet e kereskedési cikk későbbi kiterjedésére nézve.

New-York vidékén évenként 280,000, sőt 300,000 tonna jeget is gyűjtenek, mely csaknem mind a város és környéke által használtatik el. Baltimore, Philadelphia és Washington is csak annyi jeget gyűjtenek, mennyit maguk emésztenek föl, sőt e városok nagyobb vendéglői jégkészletüket legtöbbször Bostonból szállítatják, mely e szerint a jégkereskedés főhelyéül tekinthető.

1854-ben a jégkereskedésnél forgalomban levő tőkétet 7 millió dollárra tették, a különböző ágai-ban elfoglalt emberek számát 10,000 re. Az ipar-itt is megint megmutatta, hogy egyedül benne rejlik az aranycsinálás titka, mert egy oly sok ideig haszonvehetlennek tekintett tárgyat fontos, meszsze tartományokat egybekapcsoló, sok embernek munkát és kenyeret nyújtó kereskedelmi cikké emelt.

Közli: *Konkoly Dezső.*

Báthori István erdélyi fejedelem s lengyel király síremléke a krakkói vártemplomában.

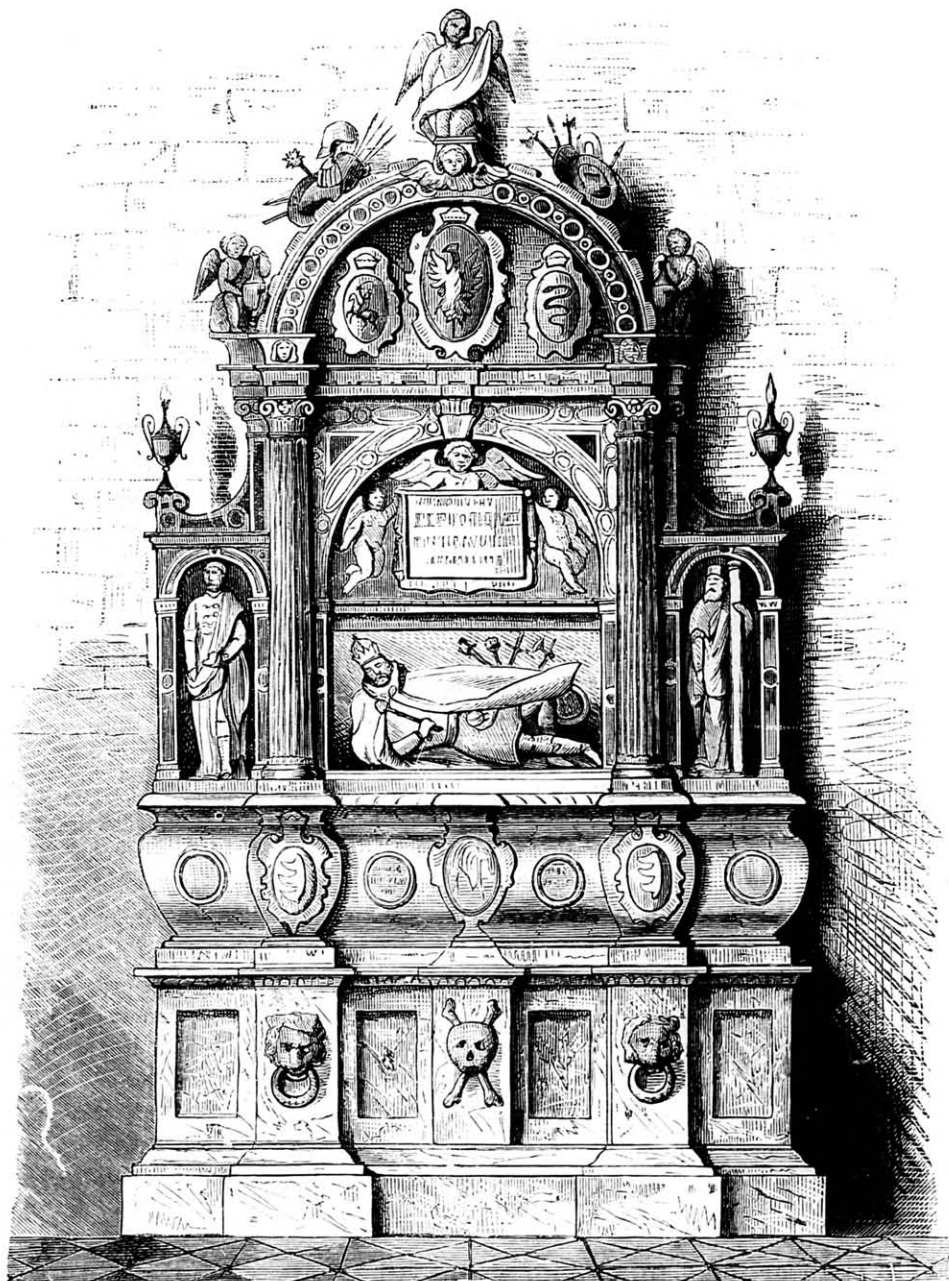
Krakkónak számos és szép temploma közt legelső helyet érdemel a vártemplom, mely a XVI. század gazdag renaissance izlésében épült; minden oldalán sirkápolnákkal (Mausoleum) van körülveve, melyek kupolái kivülről aranyozott rézleme-

zekkel fődve, belülről pedig legszebb freskókkal díszítve vannak. — E kápolnában leginkább lengyel királyok márványból vagy ércből készült síremlékeit láthatni.

E kápolnák közt különös figyelmet érdemel a

templom keleti oldalán, a főoltár mögött lévő kápolna; ez azonban annyiban különbözik az előbbiektől, a mennyeiben az utóbbinak szép goth boltzatja van és e szerint régibb eredetű, s belsejében titokteljes s megható félhomály uralkodik; —

márványból készült és a XVI. század egyszerű renaissance izlése. Közepén veres márványból, mesterileg kifaragva, féldomborműben Báthori István fejedelem alakja fekvve látható, fején lengyel korona; jobbában kormánypalcát, jobb ke-

Báthori István lengyel király siremléke. (Myskóvszky V. eredetije után rajz. Haske.)

e kápolna keleti részén gyönyörű mívű, fekete ébenfából készült, ezüsttel gazdagon kirakott oltár van, és ettől balra, Báthori István erdélyi fejedelem s akkori lengyel király szép monumentális siremléke foglal helyet. Az egész szép szürke

zében az ország-almát tartva; a háttérben többnemű fegyverek mint csákányok, kardok s buzogányok vehetők ki.

E féldombormű a részletekig igen finomul és nagy szorgalommal van kidolgozva; e felett egy

márványtábla, angyalok által tarva látható, s arról következő feliratot olvashatni latinul:

„*Mindenható és könyörületes isten. — Báthori István lengyel királynak, a béke és harc műveiben nagynak, vallásosnak, Lithvánia és Polotia szerencsés legyőzőjének. Emlékiül a lengyel királynétől, a leghívebb hitvestől, Jagellói Annától 1595-ben. — Meghalt 1586 dec. 15-dikén, 10 éves, 7 hónapos és 12 napos uralkodás után, élte 56-dik évében.*“

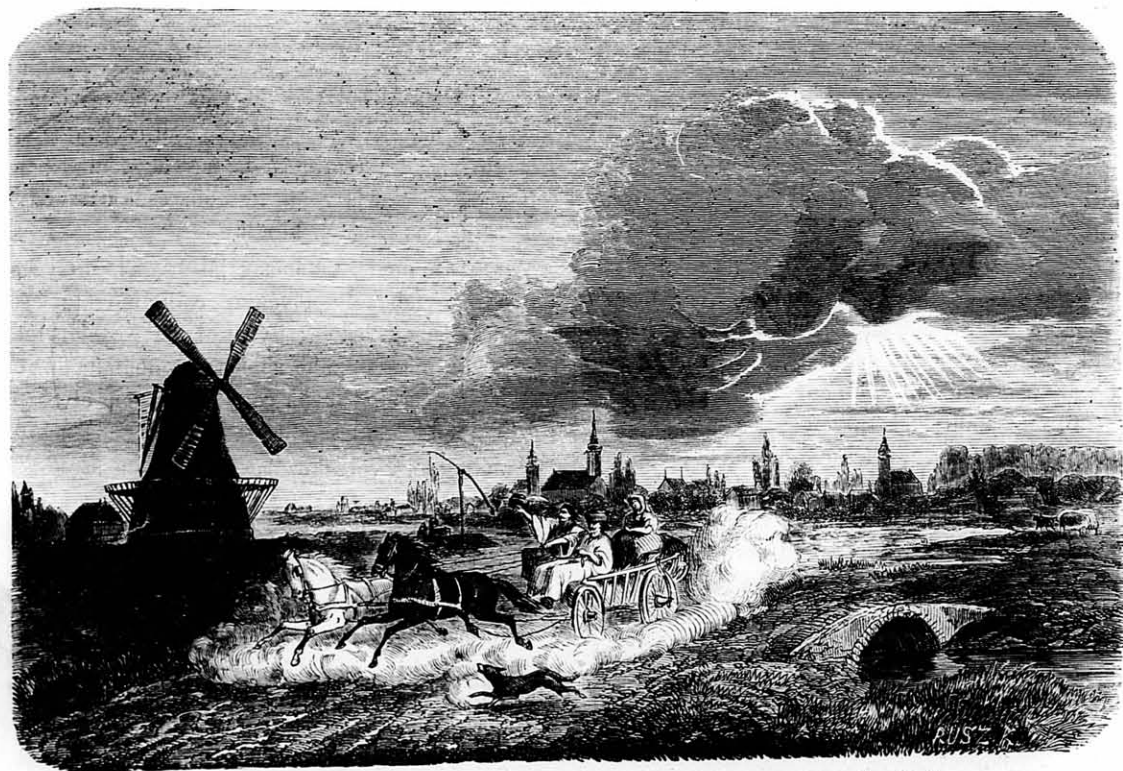
Valamivel feljebb a lengyel sas s több cimere vehető ki. — Ezen emlék jobb fülkéje férfi alakot, kezében oszlopot tartva, bal fülkéje pedig magyarszású ruhában női alakot, kezében galambot tartva, foglal magában.

Az emlék alsó részén, az oszlopok alatt mind a két oldalon a Báthoriak cimere (a hármass fog) alabastromból kifaragva látható, s alsó részének egyik kerek márványlapján szintén latin felirat van.

Azon fülke alatt, melyben a fentebb említett férfialak látható, szintén feliratos, négyzetletű márványtáblát szemlélhetni, mely azonban 1421-ben került oda, Jagellói Ulászló hitvesének, Erzsébetnek emlékére.

Az egész kápolna sötétre lévén füstve, ez is emeli azon titokzatos benyomást, mely meglepi — kivált a magyar utast, midőn egyik dícső fiának királyi siremlékét megpillantja.

Közli: **Myskóvsky Viktor.**

Alföldi kép Gyula vidékéről. (Zombory G. eredetije után rajz. Kelety Gusztáv.)

Békés - gyulai táj.

Eredetileg Zombory Gusztáv által rajzolt s Kelety által genialisan kivitt rajzunk, mely Gyula határának részét ábrázolja, háttérben a város körvonalai, tökéletes alföldi s még hozzá magyar jellegű tájképet állít a szemlélő elé, messze terjedő rónasággal, porfelhőbe burkolt vágató szekérrel, fantasztikus külsejű szélmalommal, mely kiterjesztett vitorláival arra van hivatva, hogy az óriási képnek megfelelő óriási szitakötőt ábrázol-

jon, — aztán távolban a csalogatva előtűnő ház- és facsoportokkal s égnek meredő toronnyal, hol talán már néhány perc múlva meg fogják kongatni a viharzó harangot, ha azok a gyorsan közelgő sötét felhők egészen elborítják a láthatárt, melyek mögül most is már csak egyes pásztáiban lövelli ki sugarait a hanyatló nap.

Gyulát, melyről minden földíratunk és statisztikánk szól, nem óhajtjuk itt közelebről ismer-

tetni, annyit azonban id. Megyoróssy János munkatársunknak e városról irt jeles munkája után érdekesnek tartunk megemlíteni, hogy e hely a magyar faj által telepített egyéb városainknál régibb. Lakosainak száma jelenben mintegy 18,000 lélek s ezek bár egymás mellett, mégis egymástól névleg különböző két városban, ugymint Magyar- és Német-Gyulán laknak.

A magyar-gyulaiak elődjei, mint a Boros, Buza, Cseke, Csete, Furka, Gagó, Gécy, Gógh, Horváth, Juhász, Kádár, Kecskés, Kis, Nagy másképp Gergely, Oláh, Seres, Szeredy, Tövisháti és Vargacsaládok már az 1716 és 1717 dik évi megyei összeírásban megemlítettnek, és így azokat a mai

Gyula-város első megszállóinak tartják, kik ide leginkább az akkoron még állt szomszédos Gerlahelyséből, ugy a Szilágyságból, némelyek pedig Kecskemét tájékáról jöttek.

A mi Német-Gyulát illeti, ez eredetét a báró Harruckern János György, Gyulának a Wenckheimok előtti földesura által ide Felső-Németország Arin nevű helységéből telepített gyarmatosoktól veszi, kik Gyula magyar lakosaival csak hosszú idő után férték meg atyafiságosan, miért is régebben ők is külön birót s külön tanácsot választottak maguknak. 1857 óta azonban a két város teljesen egyesült. Szülöttei közül hazánk több érdemes politikai szereplőt és író mutathat fel.

Mit hittek a régi tudósok?

A haladás mai színvonaláról tekintve, nem hiszem, hogy bárkinek is mosolyt ne csaljon ajkaira azon együgyű hiszékenység, mely a múlt századok még tanult férfait is, nem ritkán a tudomány terén is vezeté.

Egy ily, együgyű hiszékenységen alapuló, s mindamelllett is a tudományosság színét magán hordó műből szándékozunk néhány pontot bemutatni az olvasó közönségnek. E könyv a 15-ik századból való, s miként több angol tekintély nyilatkozott, valószínűleg első nyomott mű a természetrajzi ismeretek terén. Címe, azon kor tudományos nyelvén: „*Ortus Sanitatis*“ (az élet forrása,) s tárgyalja a növénytant, madarakat, vadállatokat, halakat. Általán véve a babona mint veres zsinór húzódik át az egész művön, s majdnem minden benne érintett egyes tárgynak van tulajdonitva oly erő, sajátság, mely mai ismereteinkhez képest már csakugyan a babonák és mesék országába esik. Az egyes osztályokból csak szemelvényeket közölhetvén, kezdjük azt a növénytanon.

Az *arbor vitae* (élet fája) vagy *lignum vitae paradisi*; ennek oly ereje van, hogy ki eszik róla, annak teste örökre erős, és menté lesz minden betegségetől. A fának forgácsai nem égnek meg a tüzön, hanem egyszerűen megtisztúlnak.

A *vaj*; mennyiben a tejnek virágát képezi, szintén a növényországba soroztatik.

A *sajt*, hasonló okból mint a vaj, a növényország egyik tagja. Erről állittatik, hogy Zoroaster a pusztában húsz évig kizárólag ezt evén, nem érzett soha semmi fájdalmat vagy betegséget.

A *diptannum* vagy *biptannum*, hasonlít a mentához, s leginkább sziklás helyeken tenyész. Thesalia és Créta pusztás helyein jól ismert növény, s

azon sajátsággal bir, hogy ha valaki megeszi, annak teste biztositva van a kard, nyil és vas behatása ellen; sőt a kecske is, ha a vadász által belelőtt nyilat ki akarja vonni testéből, csak e növényből eszik, s az magától kihull.

A *harmat*, ennek különös sajátsága az, hogy ha köre vagy valamely növényre esik, megfagy és manna képződik belőle; ilyenkor ha hirtelen felszedetik, színe leginkább zöldes; azonban ha huzamos ideig marad a kövön vagy növényen, elveszti e színét, s fehéres lesz.

Az állattanra vonatkozólag említendők ezek:

Az *amphisboena*, kigyóalakú állat, melynek két feje van; ezeknek egyike teste jobb oldalán, másika farka helyén nőtt ki. Ez állat már tojásában sajátságos; szokása egyik fejét mindig fenntartani, míg a másikkal ezalatt alszik. Avicenna állítása szerint: ki ez állatot látja, vagy hangját hallja, annak meg kell halnia, s mit egyszer megharap, az szétomlik magától.

A *cacus*; lakik Arkádiában, s barlangjába vonja zsákmányát; erről nemesak Virgil beszél, hanem igen sok tudományos könyv is leírja.

A *cerastes*, kigyó, melynek négy szarva van. E szarvak késnyelekre alkalmaztatnak, s azon különös sajátsággal birnak, hogy ha közelükben méreg van, izzadásba jönnek. (A letűnt századok homályos napjaiban egyik bizonyító szer volt az ily kés, mert a kinek testébe nem lehetett bele vágni, az ártatlan volt.)

A *cephus* alatt ember, s felső része kutya volt; ez állatot csak egyszer látták, egy Pompeius által Rómában rendezett játéknál.

A *centrocata*, számartesttel, oroszlánlábbal és

fövel, s ökörbögéshez hasonló hanggal birt; szája nagy, tátott, s feje füleinél nyílt volt.

A *draco*, vagy sárkány; ez már régen ismert állat, s minden ezekről irt könyvben gondosan adódik elő, és orvosi szempontból sokat beszélnek róla. Barlangjában él, fejét lesre tartva; Indiában oly nagy, hogy az elefántot is széttépi, minek következtében köztök sokszor van itt harc. A sárkány fejében egy kő van, mely csak akkor válik azzá, ha addig veszik ki, míg életben van; mert ha megdöglik, megszűnik kemény lenni. A keleti királyok legnagyobb, s legszebb ékszernek e követ tartják, s úgy veszik ki a sárkány fejéből, hogy arzenicummal behintett fűvel elaltatják, minek következtében könnyű hozzáférni. A mely tárgyat hájával megkennek, az mérgessé válik, s nyelve borba téve, tovaüz minden boszorkányt. Husa üvegszínű és hűtő; miért is a forró égélj alatt lakó ethiopiabeliek nagyra becsülik ez edelét.

A *draconopedes*, kigyó, melynek női feje van, s ez esábitá el Évát.

A *jaculus*, gyors kigyó. Közönségesen a fákon tanyázik, s onnan ugrál le; nézésével képes megölni mindent, a mi közelébe jő.

A *leviathan* nagy ló, melyen az ördög lovagol. Erős harcot vívott a cethallal, melyet az apróbb halak csoportosan kísértek. Ha legyőzetett volna a cethal, e szörny minden halat felfalt volna; azonban, ha őt győzik meg, torkából iszonyu büzt fúj ki, melyet ellenfele csak erős vízfúvással üzhet vissza.

A *maricomorion*, ritkán látott vadállat, körülbelül oroszlánnagsággal. Farka a kigyóéhoz hasonlít, s oroszlánlába, és ember feje van, és szájában három sor fog csattog. Színe vereses, s az emberi hangot utánozva csalja az embereket, kiket felfal.

A *nepa*, kigyófaj; nösténye fiadzáskor rendesen megdöglik.

Az *onocentaur*, zamárfeje s emberi teste van.

A *pathion*, a pogányok erről azt hiszik, hogy részese az Istenségnek. Bőre biborszínű, s ragyogva fénylik. Csontjai csodálatos kemények, inait pedig csak a legnagyobb erővel lehet elszakítani.

A *pilosus*, ember, melynek vadállat-körmei vannak. Ez állatról Hieró emlékezik, mely Pál remete idejében élt.

A *pegasus*, a költők szoktak rajta lovagolni.

A *pigmesek* (törpék), ezek hároméves korukban érettek, s midőn hét évesek, már öregek. A vad kecskéken uralkodtak, s nyilaikkal a darvakat pusztíták, és tojásaikat rablátk.

A *pediculusok* (tetvek) eredetöket a kigözölgésből veszik, s leginkább az oly utasok fejéin teremnek, kik keveset fürdenek.

A *basiliscus*, feje a madárhoz hasonló; különben ő maga részint sárkány, részint kigyó. Tekintetétől, lehelletétől vagy sziszegésének hangjától vízkórságba esik az ember, s meghal. A sárkány egy vén tyuk tojásából kel ki, melyet ez a szemétdombra tojik; mások szerint kigyótojásból, azonban ez bizonytalan. Azonban kik e tojást látták, állítják, hogy nincs héja, hanem bőrbe van vonva, mely oly erős, hogy még a kikelesnél is nehezen szakad szét.

A *rhinoceros*, jól ismert állat, s élénk eszü; de ha fogságba kerül, bánatában megdöglik.

A *salamander* tüzből születik, s lépe helyett mája van. Alexander pápa ennek szőréből ruhát csináltatott, melyet, ha szennyes volt, nem vízben mostak, hanem tüzből égetve tisztítottak meg.

Az *unicorn* (egyszarvu), sovány, de rendkívül erős állat.

A *zubro*, e vadállat úgy festetik le, midőn a levegőbe vet három kutyát egyszerre, s a negyediket széttiporja. Gyorsasága oly rendkívüli, hogy midőn szavát hullatja, hirtelen megfordul, s ezt szarvával messze veti, de oly erővel, miszerint bombaként üti agyon az őt üldöző kutyákat.

És most lássuk a madarakat.

A *barchiata* egy récefaj, mely a tengermelléki magános fákon terem, s orránál fogva nő azon, ott csüngvén, míg le nem esik. Csőre hasonlít egy faághoz. Jacobus Atheniensis püspök, egy keleti utazásáról írott művében mondja, hogy a tengerparton levő fákon sok ilyen madarat látott ott nőni, melyek csőrüknél fogva függtek, mint a körte.

A *carista* egy kis madár, mely sértetlenül repül át a tüzőn.

Közbeszólólag megemlítendőnek tartjuk, hogy az ezen korbéli természettudósok egyhangulag sorozták a madarak közé a legyeket, és valamennyi ismert bogarakat.

A *phoenix*, hazája Arabia, hol midőn megvénül, szagos füveket gyűjt, melyeket saját szárnyaival forgatva szárít meg a napon, s aztán ennek lángjai közt égeti meg magát, hogy ujolag feltámadjon. Hamvaiban oly kicsiny, mint egy féreg; de rendkívül gyorsan nő.

A *griff*, eredetét a Hyperborean-hegység körül veszi, hol a többi madarakkal társaságban él. Többnyire a földben lakik, s tojásait is abba rejti el, mélyen beásva.

A *pelican*, ez a Nilus melletti pusztákat lakja,

s kicsinyeit, mielőtt saját vérét adná nekik, esalogatja. Az ifju pelican, midőn nőni kezd, anyját fejével gyakran verdesi, míg ez boszujában meg is öli őket, s utánok aztán három napig búsul; a harmadik napon bezuzza az anya saját bordáit, felnyitja oldalát és döglött fiaira hajolván, rájok önti vérét, melytől azok feltámadnak.

A *piralis*, egy négylábu légy, mely a kemencék tűzéből veszi eredetét. És mivel a legyek ez osztályba soroztatnak, tehát ez is madár.

A *porphirio*, madár, melynek két lába van, de mivel egyik lába uszóhártyával van ellátva, félig vízimadár.

Szerzünk a madarak után szól a halakról, melyeknél képzelme látkörén valóban tuljerjedt, s pedig annyira, hogy tengeri lovakat, tengeri oroszlánokat, irtóztató mérges tengeri nyulakat, — farkasokat, — disznókat, — sáskákat és más mindenféle szárazzi szárnyas állatokat iratott vele a komolyan tudományos célu könyvbe. Lássunk ezek közül is tehát néhányat:

A *chilon*, egy különös állat, melynek emberi feje van, s melynek tápláléka kizárólag a teste külszínén levő nyirkos nedvből áll.

A *balena*, a cethez kicsiny mérvben hasonlít; társai iránt rendkívül kegyetlen.

A *delphin*, e hal kicsinyeitől kísértetve uszik a

hajók oldalánál, s homlokán levő szemcivel mindig vigyáz. Az apróbbak, midőn anyjuk eldöglik, a tenger fenekére ásnak sirt, hol a többi halak nem járnak, s temetési menettel kísérve takarítják el a hullát.

A *dies*, azon sajátsággal bir, hogy tökéletes kifejlett állapotban csak egy napig él; két szárny ékíti testét, melynek alján lábak vannak.

A *fóka*, másik nevén tengeri ökör, nőstényével örökös harcban él, míg meg nem öli; ha elérte ezt, eldugja ennek testét, s másikat fog magának, folytatva e tettét, míg egyszer öt is leütik.

A *tengeri barát*, ez álnok és kegyetlen szörny, mely barát-kucsmához hasonló fejét a part melletti hullámokból kidugja s emberi hangon csalja magához zsákmányát.

A *zitiron*, ez állatnak mellén paizs van, s fején ugy látszik sisakkal bir, mint egy albasa.

A *zedrusus*, ez iszonyu arab hal, melynek csontjai oly erősek, hogy mint a fűrészszel, ugy lehet vele elvágni az erős tölgyfát is.

Ilyenek és ehhez hasonlók voltak a tudományos ismeretek! Valóban hálával tartozunk a gondviselésnek, hogy minket kivezérlett a homály e sötét napjaiból, s megtanított ismerni a természetet!

Közli: **Varga Vilmos.**

A k h i n a i t h e á r ó l .

A thea, mely jelenleg az egész művelt világban oly nagy előszeretettel használtatik, a 18-dik század előtt még Európában ismeretlen volt. Ugy látszik, hogy Oroszország és Hollandiában ismerték először. — Egy Mongóliában járó orosz követség cobolybőrökből álló ajándokáért viszonaajándokul theát kapott; a követek eleinte visszautasították ezen haszonvehetlen holmit, de az rájuk erőszakoltatott, s miután Moskvába hozták, ott általános tetszésben részesült. A hollandusokról azt állítják, hogy 1610-ben zsályát szállítottak Khinába és helyébe theát cseréltek be. A khinaiak nemsokára lemondottak a zsályáról, de a thea Hollandiában mind több-több kedvelőre talált.

Angliába a thea csak valamivel később talált utat. 1664-ben a keletindiai társulat az angol királynak két font theából álló ajándékot adott s már 1667-ben egy hajó 100 font thea hozatalára kapott rendeletet.

Körülbelül ugyanezen időben hozatott be a thea Daniába.

A theafogyasztás mennyiségét illetőleg Európa különböző tartományaiban nagy különbség ural-

kodik. Legtöbbet fogyaszt Anglia, utána következik Hollandia és azután az északi tartományok.

Míg 1711-ben Angliában csak 142,000 font szükségeltetett, most már Nagy-Britannia mintegy 36 millio fontot fogyaszt, mi középszámmal minden egyes emberre másfél fontot tesz ki. Egész Európára középszámmal 60 millio fontot tehetni A thea értéke, mely Khinából évenként a tengeren elszállittatik, 11 millio piaszterre rug.

Tudva levő dolog, hogy a theának az egészségre vonatkozó káros vagy ártalmatlan befolyásáról különbözők a vélemények; azonban föltehető, hogy a thea mérsékelt használata az egészségre ártalmas befolyást nem gyakorol. Éltető üdítő hatását különösen fárasztó testi munka után érezhetni; meggátolja a test elhizását, nem kábít, sőt a más szesz italok által okozott kábulást is gyengíti.

A thea hazája Khina és Japán, azonban vadon csak Khinában terem és újabb felfedezések után Assamban is, egy Khinával határos tartományban.

A theatermesztés nem minden éghajlat alatt üzethetik egyforma sikerrel, még Khinában sem.

Igy Khina északi részében — például Pekingnél — a thea ugyan kiállja még az éghajlatot, de nem igen finom, annyira, hogy alig érdemes azt ott termesztetni s Japánnak is csak déli részében nyert a thea-termesztés jelentékenységet; de valamint a hideg éghajlat a thea természetére alkalmatlan, úgy látszik, hogy a nagyon forró is az. Igy Tonquin és Cokhin-Khinában is természetik a thea, de nem nagy terjedelemben és a termény sem jó; hasonlólag a forró égőv alatt a thea termesztésére tett minden kísérlet meghiúsult.

Ujabban a föld más részeiben is megkísérelték a theatermesztést, így Rio-Janiero és Braziliában. Itt jelentékeny földdarabokat ültettek be vele és khinai gyarmatosok telepítették le, kik a theát ültessék és műveljék, de az itt termesztett thea durvább és nem bír a khinai thea finom illatával és a munkabér is igen nagy volt; azért a khinaiak lassanként elszéledtek és a kísérlet sikertelen maradt.

Sikeresebben kezdték a tenyésztést Jávában.

A theabokrok szaporítása mag által történik. Már a harmadik évben használhatók a levelek. A hetedik évben a régi bokrok ujak által helyettesíttetnek.

A thealeveleket háromszor szedik egy évben. Február vagy márciusban szedik a finom, alig fejlődött leveleket; — ez a legfinomabb thea, Japán-

ban a császárhoz. — Áprilisben részben a régiebb, részben az ifjabb levelek szedtetnek s a levelek nagysága és finomsága szerint különböztetnek el, és végre május vagy júniusban szedik a legnagyobb leveleket.

A levelek leszakasztása után következik a szárítás; ez úgy történik, hogy a levelek vaslemezekben gyenge tűz fölé helyeztetnek, mit nagy elővigyázattal kell teljesíteni, nehogy a levelek megéjjenek; ez többször történik egymásután és valahányszor ezen lemezek a tűzről levéttetnek, mindannyiszor a levelek kézben összetekerttetnek, miáltal az ismeretes formát nyerik. Az ekként szárított thealevelek különböző alaku edényekben összenyomva kereskedésbe bocsáttatnak!

A theanövény alacsony bokor, mely vadon 10-12 lábnyi magasra nő; tenyésztetve azonban csak 5-6, néha 2 1/2-3 lábnyi magasságot ér el; azért engedik t. i. csak ily alacsonyra nőni, hogy annál több ágat hajtson és hogy a beszedés annál könnyebb legyen; levelei hosszukásak, lándzsaformájúak, fogzottak, fényesek és mindig zöldek; fehér virága, mely a levél-szegletekben ül, egy 5-6 leveles kehely és 6-9 leveles koronával bír. A gyümölcs egy háromosztatu tok, elkülönzött üregekkel, melyek mindegyikében egy-egy kemény héju mag foglaltatik.

Dr. Wiener.

Régi levelek.

IV.

Jó atyámfia István, jól tudod, az mikor az hajduk elhoztak, mit és hogyan alkudtál meg, jólehet fizettél, de egy selyemöv vagyon hátra, azért ha azt akarod, hogy fejed tovább azért ne fájjon és többet érette meg ne busulj, ez levelemet mutató Gyricza nevű rabomtól küld meg, mert elhigyjed, bizonyosan tudhatod is, azon utánam árulkodó rossz embereket soha büntetlen nem hagyom, hogy az én adómat másnak vitték; azt is meglátom, ha az én adómat ez levelemre meg nem hozzatok, házatokban mint maradtok meg; ti kulcsos várban nem laktok, vannak még kis Komáromban eő fölséghének kalauzi, az kik ide tudják azokat rövid nap alatt hozni, látatlan nem is hagylak beneteket . . . ha föl nem jöttek, higyétek meg, rövid idő alatt kernitja fületeket, és én rám ne vessetek, ha a magatok engedtelensége miatt mi kárban juttok, tulajdonítsatok magatoknak. Erre üzenetet várok. Isten veletek. Irtam ma pénteken, Kiskomáromban, anno 1652. Az ti földesuratok, Kiskomáromi vicekapitány, Turos Miklós. mk.
Nyárfi K.

V.

Enyingi Török István reversális levele 1607-ből. *)

Én Eneingy Thörök Istvan hunyadvarmegienek eörökeos Ispania, esküszom az mindenható Istenre, ki attia fiu, es zent lelök tellies szent haromsagh egy bizoni Istenre, hogy en az tekintetes és nagyságos feelső wadaszy *Rakotczy Sigmondnak*, Erdely feiedelmenek, es Erdely orszaganak, mindennek igaz es huve leszek, sem titkon, sem nylyvan ellenek soha nem iarok, hanem mindenekben iawat, es megh maradasat keovetom, tehetségem szerint, kiröl adom ez en ielen valo levelemet, pechietemel es kezem irasa alat a ngs newezet Erdely feiedelemnek eő ngk, es Erdely orszaganak. Datum ex arce mea Huniad, 3 die Mensis Martii anno 1607. *Stephanus Theöreök* — de Ennjngh. Manupropia.

Közli: **K. Papp Miklós.**

*) Régi írásmód szerint.

Egy hét története.

— Decemb. 28. —

Az öröm, mely néhány nap előtt még közhelyeken tartá diadalmas ünnepeit, s a tömegek harsány éljeneiben és az utcai pompa tarka színeiben röpködött körülünk, szerepet cserélt, és „a fehér szárnyu angyalokhoz“ szegődve, ezer kézzel szórta a zöld ágakat, piros szalagokat és égő viasz gyertyácskákat — a kis gyermekek szobáiba.

E hét legszebb történetei nem a sokaságé, hanem a családoké és a gyermekoké, kiknek ártatlanul repeső öröme mindnyájunkat meggyőzhet, hogy itt e földön csakugyan egyedül „övék a menyeknek országa.“

Hány ezer meg ezer szoba zajgott az elmúlt karácsony-szombat estéjén az ő kedves zsvajuktól, naiv kérdéseiktől, mosolyuktól és vidor nevetésüktől! E néhány esti óra több igaz örömet látott, mint egy egész hosszú év. S a jó angyal, ki föl-ékesíté a fenyűágakat, s teli rakta cukorbábukkal, képekkel, aranyos papírral, apró csöngettyűkkel és libegő szalagokkal, nemcsak a palotákat látogatta meg, hanem a kis kunyhókba is besuhant, s hagyott az asztalon legalább néhány kis zöld ágacska, közepén egy parányi viaszgyertyával, mely együtt mosolygott a szegény iparosok és napszámosok jókedvtől tapsoló kis lánykáival, kik a hétköznapok estéin nem igen szoktak látni semmi gyertyafényt.

De az idén nemcsak a gyermekek, hanem az ország képviselői is kaptak egy érdekes karácsonyfát. A „Köztelek“ nagytermében zöldelt ez, egy most alakult társulat, a „magyar gyakorlati kert-ipar egyesület“ érdekes kiállításában.

E kiállítás egy hétig volt nyitva, de vagy mivel az üllői ut e része távol esik a város központjától, vagy mivel a lapok és falragaszok nem igen lármázták föl jóelőre a közönség érdekeltségét — nem igen sokan látogatták. A mulatni vágyó népcsoportok inkább elmentek a fűvészkertbe, olcsó utat tenni „autour du monde,“ (a hogy az ottani panorámát nevezik), vagy benéztek a vele szomszédos állatseregletbe, hogy elszörnyűködjenek a bágyadtan is oly falánk óriás-kigyókon, s hálát adjanak az égnek, hogy a mi isten képére teremtetett „csúszó mászóink“ még sem egészen ily féltelmes szörnyetegek; vagy pedig elcsábítva a tetőtől talpig magyarba bujt Kratky Basik falragasz-portrait-itől, újra megnézték azt az utálatosan neveléses régi históriát, midőn a bűvész lefejezi saját szolgáját, s ráadásul nyeli az égő csepűt.

Az említett kertészeti kiállítás, mely minden ily

vásári látványnál jobban megérdemelte volna a pestiek részvétét, nem ragyogott ugyan valami „ezer egy éjszakai“ pompától, de mindenesetre oly ügyesen volt rendezve, mely dicséretére válik Lukácsy Sándornak, ki a kertipar terén egész nyugtalan tevékenységet fejt ki.

Karácsonyfa a képviselőknek! E cimen nem egy tiszteletreméltó férfi botránkozott meg, csodálkozva, hogy a *honatyákat* mint lehet részesíteni oly ajándékban, mely csupán *gyermekeknek* való De e szót: gyermek, nem lehet kisebbitésnek venni akkor, midőn az a közös anya forog kérdésben melynek neve — *haza*.

Egy nemes célu egyesület arra akarta figyelmeztetni az ország választottjait, hogy a hazának sok egyebek mellett a kertipar kifejtésére is nagy szüksége volna. S kik tehetnének ez ügyben többet, mint épen azok, kiknek a népre — már állásuknál fogva is — legnagyobb befolyásuk van?

A karácsonyfa a nagy terem félkörű háttérben volt felállítva, Széchenyi mellszobra és az ország cimere fölött, míg jobbra-balra két bőség-szarva lefelé fordított öbléből mintegy omlani látszottak a mindenféle fajtájú gyümölcsök és kerti termények a kis tájképeket ábrázoló emelvényre, mely csepegő kövekből, pазsitból, zöld ágakból, apró szökőkutakból sat. ügyesen volt összeállítva.

E jelképletnek az az értelme volt, hogy nagyobb-szerű fölkarolás mellett a kertipar így árasztaná áldásait hazánk téreire, melyek most sok helyen fátlan pusztaságok.

Maga a kiállítás dicséretes bizonyosságot adott egyes kertgazdák kitünő buzgalmaról. A nagy és a jobbra eső kisebbik terem gyümölcsök, termények és magvak sokféleségétől tarkált. Alma legtöbb volt, úgy hogy ha valakinek határozottan oda kellene itélni az elsőséget — akkor még Páris almája is szerepelne közöttük. Siebenfreid ur maga Nagyszombatról 150 fajt állított ki, a debreceni kertészeti társulat körülbelül százat, Gábor József felsőbányai birtokos, Walter János esztergomi néptanító és Hajós József dömsödi birtokos szintén a legkülönbözőbb és kitünő példányokat. A tokaji borkereskedő társulat nemzeti színű és üveg hordói, palackjai, Bogyai Lajos badaecsonyi fajborai, s a sok mindenféle veteménymag, aszalvány, mód nélkül neki-gömbölyödött káposztafejek, roppant bécsi tökök, finomszálu selymek, szőlők, kerti esz-közök, gyümölcsöket ábrázoló finom szappanok —

tarka és változatos látványt nyújtottak az asztalok és állványokon.

A kisebb terem háttérét pedig egy kicsiben bemutatott mintakert képezé, Lukácsy Sándor palotai gazdaságából. A pár lábnyira emelt talajt zöld pázsit szegélyezé. Középen egy gúla-fa állt, köröskörül pedig egymásba oltott *alma-cordonok* néhány arasznyi magasban futottak eleven kerítés gyanánt. Ez a kert-ipar egy újabb vívmánya, s különösen szép lehet, midőn ily zöld lombokkal és sokféle színű, idomu almákkal megterhelt sűrű szegélyzet veszi körül a kert belső veteményes tábláit.

Általában e kiállítás nem maradt haszon nélkül azokra, kik meglátogatták. A kertész-gazdák tanulhattak egyet mást, s figyelmük fölébredhetett eddig tán nem is ösmert gyümölcsfajok iránt, míg a többiek ujjal meggyőződhetek, hogy a kertészkedés a leggyönyörködtetőbb és hasznosabb foglalkozások egyike.

Meg kell jegyeznünk, hogy sajátlag e kiállítás volt az új társulat első világba lépése, s mint ilyen, teljes méltánylást érdemel. Nem képviselte ugyan még az egész hazai kertészetet, de ily kezdet után remélni lehet, hogy jövő kiállítása meg fogja lepni azokat is, kik attól elég sokat várnak.

Sajnálni lehet még, hogy a kiállítási időpont nem volt kedvező. A képviselők, az alsó ház megalakulása után, három heti szünetet nyerve, ép e napokat a fővárostól távol tölték, faluk csendes otthonjában. A pesti lakosság pedig, kifáradva a pár heti látványok s ünnepélyek élénk izgalmaiktól egész gyönyörrel adta át magát ez eseménytelen napok unalmának.

Három oly napot éltünk, midőn még a nyomdák irtalmatlanul karesu kéményei sem füstöltek, s ennél fogva a kávéházak olvasó asztalainak sem volt nagyobb közönségük, mint a felső ház karzainak szokott lenni.

Ez édes mitsemtevés ünnepei között kellett volna visszatérnie *Dumasnak*, ki — mint az élcezők szokták mondani — egyformán sok dicsőséget és adósságot fog hagyni honára. Az öreg ur huszennyolcadikára ígerte második „causerie“-jet, elefánt és oroszán-vadászatainak sok tarka kalandjával. Multkor az írónak beszélt, most a sportsmanekhez volt fordulandó. Vártuk, de nem jött. Egyéb-iránt közelébb oly ajánló levelet küldött róla Pulszky Ferenc, egyik florenci levelében, mely kétségkívül mindenkiben fokozni fogja a rokonszenvet e híres francia iránt.

Harmadéve történt, — kevéssel azután, midőn egy Aspremontenál kilőtt golyó oly sebet ütött, mely minden nemes szívnek élénken fáj, — hogy Nápolyban Pulszkyt is elfogták Lamarmora tábornok parancsára. Dumas — akkor a nápolyi „Independence“ szerkesztője — meghallván e hírt, sietett a tábornokhoz, hogy az elfogott magyar menekültért kezességet ajánljon, s azt a fogházból palotájába vihesse, mint vendégét. E közbenjárásnak nem lett ugyan sikere, de mindenesetre szép vonás a híres író lovagiasságáról, mely különösen minket elismerésre kötelez.

Ugy halljuk, rajta is vannak többen, hogy őt — ha csak lehet — ide vonj a közeledő farsang vendégeül, midőn fővárosi életünk újra fölzajlik és a mult évtizedben neki vénült Karneval egészen meg fog ifjodni a sokaság halottaiból föltámadt örömetől.

A bál-tervek már is rózsaszín szárnyakon röpködnek körülünk a levegőben. Január 11-dikén az írói segélyegylet vigalma, 17-dikén a magyar gazdasszonyok egyleté, azután a jótékony nőegyesület, jogászok, orvosnövendékek, technikusok és a képzőművészeti társulat, mind a redout nagy termében. Őt hét csupa zenéből, táncból, enyelgésekből és édes mámorból fog állani, s az öreg urak, kik eddig mindig anavi számalommal gondoltak a mai nemzedékek szomorú fiatal éveire, most sajnálhatni fogják saját elvesztett — ifjúságukat.

De mielőtt folgyujtanák a márvány terem csillárjait, megint eljutunk az idő egy határpontjához, melyek mértföld-mutatók gyanánt az évek folyását jelölik.

Egy évvel ismét korosabbak lettünk!

De ki érzi most a vénülés terhét, midőn az egész országot új remények fiatalítják?

Sok, sok éven át az új esztendő napjai igen szomorú ünnepek voltak ránk nézve. A mértföld-mutató kő, melyhez jutánk, mindig egy-egy szük, letarolt mélyedésben állt, honnan se előre, se hátra nem nézheténk szomorúság nélkül. Hátra romokat láttunk, előttünk sivár pusztaságot, fölöttünk nyomasztó nehéz ködöt.

Most az idő új határkövét egy kies magaslaton találjuk, honnan biztató kilátás nyílik, s termékeny föld, melyről örömet hiszszük, hogy ez az — ígéret földje.

Ezért ma nem csupán az üres szokás, hanem a remény édes hangján kívánhatunk egymásnak „boldog új évet!“

Vadnai Károly.

Ujdonságok.

— (*Az új év s lapunk új folyama*) megindítása küszöbén köszönetünket fejezzük ki mind a nagy olvasó közönség pártfogásáért, mind tisztelt munkatársaink azon szives készségeért, melylyel lapunkat a lefolyt évben támogatták.

— (*A magyar szent koronára*) vonatkozólag Ságuna erdélyi metropolita Szalay történetére hivatkozva azt állította az erdélyi országgyűlésen, hogy azt Gyula erdélyi fejedelem az 1000-dik év előtt Bizantzából kapta s hogy azt Sz.-István erővel vitte volna el Gyulától, miből az következne, hogy a szent korona tulajdonképen nem a magyar birodalom királyát, hanem Erdély fejedelmét illeti. Ezen állítás ellenében Tisza László következőleg szólal föl: „Szalai Magyarország története első kötetének 79-dik lapján tisztán olvasható, hivatkozván a halhatlan szerző, Koller munkájára is, hogy a korona 2 felső iver az, melyet Asztrik püspök Silvester pápától hozott, a Rómában az 1000-dik évben martius 28-kán kelt bullával. Ugyanazon munka 159-dik lapja szerint az áll, hogy Michael Ducas görög császár a később király, ekkor még csak herceg Gézát 1072-ben követség útján koronával tisztelte meg azért, hogy az a magát neki megadott bolgár-felhérvári parancsnok Nicetást s társait szabadon bocsátotta. — Ezen korona egybekapcsolatván Géza rendeletére a Silvester-félével, a magyar szent koronának karimáját képezi. — Ez tehát igaz eredete s története a magyar szent koronának.“

— (*Az Eszterházy-képtár*) az Akadémia palotája második emeletén czentül minden héten kétszer: ugymint szerdán és pénteken d. e. kilenc órától egyig van nyitva. A képek lajstromát ott kaphatni.

— (*A koronázásra már indulót*) és mise-zenét is fognak készíteni. E munkára Liszt Ferencet szólították föl hivatalosan.

— (*A zsidókra vonatkozólag*) olvasóink közül alkalmasint sokan nem tudják, hogy Erdélyben az 1848-diki törvények értelmében ezen polgártársaink is választók s hogy e jogukat az idén már gyakorolták is. Az Unio újból végrehajtása után az erdélyi izraeliták ezen jogukban valószínűleg szintén megmaradnak, míg a magyarországi zsidók is megnyerik a választási jogot.

— (*Az idei farsang*) igen élénknek ígérkezik. A jogászok bálja jan. 15-dikén, az orvosnövendékeké jan. 23-dikén, a magyar gazdasszonyok egyleteé 17-dikén s az írói sagélyegyletéé 12-dikén fog a redoute termeiben megtartatni, pedig mind-

egyik jótékony célra. Ezekhez járulnak még a nőegylet, az urak sat. báljai.

— (*A felsőház tagjai*) következőkből állanak: 4 főherceg (Albrecht, István, József főhercegek s Ferenc modenai kir. herceg); 27 latin s görög szertartású rom. kath. megyés érsek és püspök; 2 praelatus (a pannonhalmi főapát és jászói prépost); 10 görök keleti érsek és püspök. A főpapság tagjainak összes száma: 59. — Továbbá: 11 országzászlós, 37 főispán, 430 gróf, 188 báró. Összes szám: 666. Ezt a főnebbiekhöz adva, kijünik, hogy a magyar felsőház összesen 729 tagból áll.

— (*Az országgházban*) már megkezdték a Bécsben készült butorok felállítását, nevezetesen az elnök és jegyzői székeket, a képviselők padjait sat. mely utóbbiak félköralakban állíttatnak fel. A journalistákra nézve, minthogy ezekről egyelőre nincs gondoskodva, Ybl azt fogja indítványozni, hogy vagy az elnök háta megett, vagy pedig a főbejárásnál alkalmaztassanak számukra székek, vagy padok.

— (*Hány betű van a szentírásban?*) Egy hollandi ember, — kinek nem igen kelle a mindennapi kenyér megszerezhetéseért küzködni, 30 évi fáradságos munka után kiszámítá s diadallal hirdeté a világnak, hogy a bibliában 3,566,450 betű van.

— (*Az Almásy-pörben*) 20, 14 és 6 évre elítélt Gáspár Lajos, Beniczky Lajos, Clementis, Zambelly, Plachy, Lezsák és költönc: Szelestey László karácsony napján Ó Felségétől kegyelmet kaptak.

Képtalány.

(Megfejtése az 1866-dikai 2-dik számban lesz.)

— Az 52-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Kicsiny a bors, de erős.“

kell Isten és az emberek között" s a mellett szemtelen dalokat énekelt; a harmadik, Laffargue, beszédét e szavakkal fejezte be: „Isten a roszt, a tulajdon lopás;“ a negyedik, Jaquelard, ezt mondá: „Mi forradalmiak, socialisták és atheisták vagyunk!“ s egy más ülésben: „véget kell vetni a keresztény morálnak“; az ötödik fekete zászlót vett, melyet több tanuló hordozott a nemzeti színű helyett; a hatodik Lasson, felkiáltott: a csatatéren kell egymásnak légyottot adnunk; nekem csak egy szavam van, s ez: „fegyverre!“ a hetedik végre, Casse, így szólt: „Polgárok, esküre hivlak fel benneteket. Mi férfiak vagyunk! Esküdjetek gyűlöletet a bourgeoisie és a tőke ellen! 1830 és 1848-ban a nép gyáva volt; mutassuk meg, hogy rabigát nem viselünk tovább!“

— (*Borzasztó kegyetlenséget*) fődöztek fel e napokban Erdély N. . . . nevű falujában. Itt bizony földmivest meglátogatott szomszédja. A látogatás indoka pedig inkább kíváncsiság, mintsem ragaszkodás volt; mert az említett földmives udvarát nehéz, fojtó gőz és füst lepte el, mely a borus idő miatt ereszkedett le. Meg akarta tudni, mit mivel a szomszéd házában? A házi ur sápadtan, tüveges szemekkel állt a tüzhely előtt s midőn észrevette, hogy szomszédja benyitott, elébe ugrott, hogy meggátolja bejövetelét, mi még kíváncsibbá tévé a szomszédot. Eltaszítá magától a házi gazdát, s a tüzhely elé rontott. Ott izzó szenen egy hosszú, merev, rongydarabokba burkolt tárgy feküdt, hosszabb mint a kemence. A szén percegett; fekete, fojtó füst özönlé el a szobát. A jámbor szomszéd rosztat gyanítva, odahagyta a házat és segélyért futott. Ismét visszament többedmagával. A házi gazda ekkor már elillant. A bepöhlált tárgyat levévén a szénról, kezdik bontani; emberi alak volt. Midőn egészen ki volt takarva az alak, mindenki az említett házi gazda nejét ösmerte fel benne. Mi vihette a szerencsétlent neje gyilkolására, nem tudjuk. A tettes jó helyen van; a törvény ki fogja mérni a bűnösre büntetését.

— (*Hajmeresző eset Muraközben.*) Muraköznek szent Mária helységében egy év óta 9-szer történt gyújtás, minek következtében a gaz tetteseket elfogták, de nemsokára ismét szabadon bocsájták; ezek megszabadulása után ismét több helyen égés történt, erre az elkeseredett kártvallottak egész állati düvel támadták meg a gonosz szellemtől áthatott tettes. Viharos kinok közt kivallatták a szült nép ugyszólván minden csontja, szalma közé hurcolá őket és azt felkís az erélyes falurónak sikerült a ki a lángok alól megmenteni, melyek közül tö főjádalmas nyögések közt meghalt, a harmadik halálát pedig naponta várhatják.

— (*A pusztító egereket*) az alföldi vidékeken a fagy még most sem volt képes elriasztani. E veszedelmes állatkák a föld kebelében menhelyet találnak, honnan csak a vetéseket irtani jönnek elő. Csanádmegyéből tudósítanak, hogy Bánhegyes, Kovácsháza vidékén s a földvári pusztákon az elszaporodott egerek a vetéseket sok helyt már

kétszer is megsemmisítették. Ez ősz folytán többen már harmadszor is elvetették a búzát.

Irodalom.

— (*Emich Gusztávnál*) e napokban „Szépművészeti nyillevél“, című füzetke jelent meg Mátray Ernőtől, mely ugyan csak kézirat gyanánt nyomatott, de így is megérdemli a megemlést. A fiatal szerző értekezésében sok egészséges nézettel találkozunk, s mit legjobban szeretünk, művén látszik, hogy nem csupán más esztétikusokhoz köti magát, de ő is igyekezett tanulmányozni a sépet.

— Knautz Nándor m. akad. tag. aláírási felhívást bocsátott ki dr. Lányi Károlynak a „magyar anyaszentegyház történelme“ című, általa átdolgozott munkájára. A mű 12 füzetben fog megjelenni 80—90 ivnyi tartalommal. Egy füzet ára 1 fi.

Zeneművek.

— (*Részavölgyi és társa műkereskedésében*) megjelent Liszt Ferenc „Legendái“-nak 1-ső füzete, mely zongorára írva „Assisi sz. Ferencnek a madarakhoz intézett prédikációját“ tartalmazza. Az igen diszesen kiállított s báró Bülowné, sz. Liszt Cosima asszonynak ajánlott mű ára 1 ft. 20 kr.

Nemzeti színház.

— Ki vannak tűzve előadásra: Hétfő jan. 1. *Fény árnyai.* Kedd 2. *Bánk bán.* Szerda 3. *Szövetségesek.* Csüt. 4. *Kamilla.* Pént. 5. *Párisi szegények.* 2-szer. Szomb. 6. *Hugonották.*

Szerkesztői üzenetek.

— *Zólyomba:* b. S. I-nak. Használtuk s már köszönetre vissza is küldöttük.

— *Pesten:* dr. F. F.-nak. Tárcánk elég tüzetesen szól a nevezetesebb hangversenyekről s így a külön jelentést kénytelenek vagyunk köszönettel félretenni.

— *Hosszu-Pályiba:* D. M. Kívételosen megküldjük. Az arcképekre vonatkozó kívánságát teljesíteniünk nem áll hatalmunkban.

— *N.-Zaelezsényre:* B. L.-nak. H. E. P.-én kívül a többit már mind birjuk s így a szives ajánlatot köszönjük.

— *A „jégkereskedésről“* irt cikk jönni fog.

— *Kun Sat.-Miclősrre:* Z. G.-nek. Mindenesetre előbb be- küldeni kérjük.

— *„Öreg anyám.“* Elég folyékony, de sem nyelvezete, sem menete, sem eszméinél fogva a már másoktól kidolgozott hasontárgyak fölött nem viv ki magának előnyt.

— *Kis-Cellré:* M. P.-nak. Egy szép országgyűlési dalt már közöltünk s azért az újabbra, melyben sikerült helyek vannak, nem juttathatunk tért; egyik versszakát itt mindazáltal közöljük:

Csak egy isten van az égben,
Egy legyen hát érzetünk;
Egy akarat lelkesítsen
Bennünket, míg érezünk.
Egy legyen magyar hazánk és
Egy a törvény fölöttünk;
Legyen közös a szabadság,
Melyért annyit küzdöttünk.

— *Szombatságra:* E. Gy.-nek. A most küldött román dalgyűjtemény is igen érdekes. A már régebben hozzánk érteketekkel egyszerre nyujtók be a Kisfaludy-társaságnak, mely a további gyűjtést és derekas fordítást is alkalmasint szívesen fogadja.

— *„Ha már csatán fognék elvérzeni“;* folyékony, de tele van reminiscenciákkal.

Legolcsóbb illusztrált magyar lap, legszebb ingyen műlapokkal.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

című szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti

KÉPES HETILAP

1866-iki, vagyis második évi folyamára.

Lapunk tartalmát a nagy világ és hazánk legkitünőbb férfainak **életiratai**, — **költemények** jelesebb írónktól, — **beszélyek és életképek**, (köztük **Jókaitól** minden évnegyedben, ki a lefolyt évben is a lapok közül csupán csak a „HAZÁNK“ számára írt), — **hazai műtárgyak, régiségek, varak stb. ismertetései**, — **népismertetések**, — **útazások**, — **népszerű természetrajzi cikkek**, — **történeti rajzok**, — **társadalmi kérdések megvitatásai**, — **népszerű elbeszélések az ismeretek minden ágából**, — **érdekes külföldi levelek**, — minden számban az „Egy hét története“ **Vadnai-tól**, ki köz- és politikai életünk e fontos korszakában minden figyelemre méltó jelenséget vonzó tollal fog följegyezni; — **aprólékos tudnivalók a világ minden részéből**, — **napi események**, — **vidéki tudósítások**, — **irodalmi s művészeti újdonságok**, — **egy-egy zenemű minden évnegyedben**, — **karikaturák Jankótól minden negyedik számban**, — **képtalányok** s a többi képezendik.

Egész évre a díszes színes nyomású jutalomképpel együtt csak 6 frt.

Rajzolóink közül csak *Székely Bertalan, Jankó János, Kelety, Marastoni, ifj. Markó, Haske, Blumberg, Zombori Rohn* és *Lüders* neveit említjük, mint kik e téren legkitünőbbek. — Képeinket kizárólag *Rusz Károly* első magyarországi műintézete metszi.

Végül még megemlítjük, hogy lapunk a küszöbön levő nagy napokat kiváló figyelemmel kísérendi, s hogy az országgyűlés alkalmából minden nevezetes ünnepélyt, személyt és eseményt nemcsak leírásban, de díszes képekben is ösmertetni fogunk, minél fogva a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ még a politikai lapoknak is mintegy kiegészítő részéül tekinthető.

Szokoly Viktor,
a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ szerkesztője.

Kiadó i s z ó.

A „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ a t. c. közönség részéről már az első évben oly szép pártolásban részesült, hogy ezt meg akarva hálálni, az előfizetőket **egy egyszerű színes nyomású jutalomképpel** óhajtottam meglepni, melyet minden **egész éves előfizetőnek díj nélkül küldöttem meg**, mely képről minden lap elismerőleg nyilatkozott. E nyilatkozatok közül csak az alábbi közöljük:

A „POLITIKAI HETILAP“, b. Eötvös lapja, mely a képzőművészetet legnagyobb gonddal kíséri, így ír: A HAZÁNK S KÜLFÖLD“ egy éves előfizetőinek járó színes nagy fametszet, mely *Székely Bertalan* eredeti festménye után készült, ép jelenleg küldetik szét a kiadóhivatal által. Hiszszük, hogy e becses műmelléklet sokfelé örömet fog okozni, mert valóban szép, és sok helyt fog méltó figyelmet gerjeszteni, mert ez az első színes fametszet, mely hazai sajtó alól kikerült, még pedig oly tökélyben, mely a lehetőség határai között, csaknem elérte az elérhető s a birodalomban legalább vetélytársától nem tarthat. A művészi sokszorítás e nemének technikája oly bonyadalmas és oly eok nehézséggel, másrészt ugyanezen okból annyi költséggel jár, hogy ily lapnak kiadása elsőrendű nyomdát és — áldozatképes kiadót igényel. Mint nyomdász és mint kiadó iránt, lehetetlen *Emich Gusztáv* úrtól ősziinte elismerésünket megtagadni, s harmadik érdeméül el nem ismerni, hogy a kép tárgyául oly művet választott, mely mind nemzetes tartalmára, mind jeles szerkezetére nézve *Székely Bertalannak*, s általában a magyar művészetnek becsületére válik.

Az új évfolyam egész éves előfizetői, (habár csak félévenként, vagy negyedévenként is fizetnének elő az 1866-ik évre), **színtén egy épen ily nagyságu, pompás színnyomatu magyar történeti műlapot fognak jutalmul nyerni**, (azonban kéretnek, hogy az előfizetési pénzzel együtt e kép fára göngyöltése és a szállítólevél bélyegilletéke fejében sziveskedjenek 30 krt. is beküldeni. A ki a kiadóhivatalból, a nyugta előmutatása mellett viteti el képét, annak nem szükséges a 30 krt. beküldeni.)

Új előfizetőink különös kedvezményül 1865-iki „Dobozi“ című jutalomképpünket 1 fttért (s 30 krt. göngyöltési díj) **rendelhetik meg.**

E kép ára a boltokban 2 frt. 80 kr. — Ily módon alkalmat óhajtunk juttatni t. c. előfizetőinknek, hogy részben ingyen, részben a legcsekélyebb díjért oly hatásos képekkel díszesíthessék föl falaikat, melyek költői tárgyaikon kívül t. kintéyles bírák ítélete szerint műbecsével is bírnak.

Előfizetési föltételek.

A lap egész évre , a kép postán elküldésével	6 frt. 30 kr.	(A képért bármelyik negyedévi összeggel küldhető be a 30 kr.)	
„ Félévre jan.—juli usig	3 „ — „	Az 1865-iki „Dobozi“ jutalomkép új előfizetők részére postai elküldéssel	1 frt. 30 kr.
(A kép fára göngyöléséért a 30 kr. akár a mostani, akár a jul.—dec. félévi összeggel küldhető be.)		Ugyanaz új előfizetőknek a kiadóhivatalból elvitetve	1 „ — „
Negyedévre jan.—aprillig	1 „ 50 „		

A t. gyűjtők minden egyszerre beküldött tíz előfizetés után tiszteletpéldányban részesülnek. **Az előfizetési pénzek a „Hazánk s Külföld“ kiadó hivatalába** (Barátok-tére 7. sz. a.) bérmentes levelekben küldendők.

Pest, december 8-dikán, 1865.

Emich Gusztáv,
magy. akad. nyomdász, a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ kiadója.